BEŞERİYETE REFAH VE HUZURU YAŞATACAK BİR MEDENİYETİN ŞİFRELERİ

Mehmet Abidin KARTAL[1]

Öz

Bu çalışmamızda, beşeriyete refah ve huzuru yaşatacak medeniyetin İslam medeniyeti olduğu üzerinde durulmaktadır. Batı medeniyetinin insanlara ve toplumlara yaşattığı ekonomik, finansal ve sosyal krizleri aşmak için israfa karşı iktisatlı bir hayat anlayışını, zevk-eğlence düşkünlüğüne ve tembelliğe karşı da namuslu, alın teriyle çalışmayı hâkim kılmak gerektiği ifade edilmektedir. Gelir dağılımındaki adaletsizliği gidermek ve üretimi arttırmak için de Kur'ân'daki zekât emri ve faiz yasağını dünya ölçeğinde uygulamak gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Medeniyet, kültür, beşer, refah, huzur

THE CODES OF A CIVILIZATION THAT WILL BRING PROSPERITY AND PEACE TO HUMANITY

Abstract

In this article, it is emphasized that the civilization that will bring prosperity and peace to humanity is the Islamic civilization. It is stated that in order to overcome the economic, financial and social crises caused by Western civilization to people and societies, an economic understanding of life, which is against waste, should prevail. It is stated that it is necessary to dominate honest work and hard work against pleasure-entertainment and laziness. It is emphasized that in order to eliminate the injustice in income distribution and increase production, it is necessary to apply order of zakat and the prohibition of interest in Qur'an on a world scale.

Key Words

Civilization, culture, human, welfare, peace

1 İstanbul (mabidinkartal@gmail.com)
Gönderim Tarihi: 30.10.2021, Kabul Tarihi: 09.12.2021

Giriş

Medeniyet, bir ülke veya toplumun inancını, hayat tarzını, bilgi seviyesini ve kültürünü yansıtırken hukuk, ekonomi, siyaset ve teknoloji alanındaki gelişmelerini de ifade eder.

Tarihi süreç içinde Mısır, Çin, Maya, Sümer, Babil ve daha başka birçok medeniyet tesirini göstermiş ve zaman içinde etkisini kaybetmiştir. Bugün dünyada tesirini kuvvetli şekilde hissettiren medeniyete Batı medeniyeti denilmektedir. Bugün dünyadaki hemen hemen bütün ülkelerdeki kurumların çalışma sistemlerinde, ekonomik ve sosyal alanlarda Batı medeniyetinin düşünce yapısının etkisi görülmektedir. Batı medeniyetinin dünyada geniş bir alana, kendi esasları ile yayılmasında en etkili olan sebep ise sömürgeciliktir. İngiltere, kendi ülkesinin yüz ölçümünün altmış kat büyüklüğe varan bir coğrafyayı, Fransa kendisinin yirmi katı olan bir alanı doğrudan kendi hesabına olarak emperyalizm esasına göre sömürmüştür. Sömürge alanlarını büyütmek, kendi ülkelerinin refahını daha çok artırmak için Avrupalılar iki dünya savaşı yaparak dünyayı kan gölüne çevirmişlerdir.

Batı medeniyetinin insanlığa refahı, mutluluğu getirmediği yaşanmakta olan bir gerçektir. Huzuru yaşatacak medeniyetin ölçüsü ise bütün insanlığın mutluluğunu ve huzurunu gerçekleştirebilecek bir nitelikte olmalıdır.

İslam Medeniyeti

Tarihin akışı içinde benzerine rastlanmayan, Asr-ı Saadet olarak isimlendirilen ve insanlığa bu dünyada yaşayabileceği en mükemmel refah dönemlerini yaşatan, Çin Seddi'nden Avrupa'nın ortalarına kadar üç kıtaya hükmeden ve asırlarca coğrafyasında yaşayan farklı etnik, din ve kültüre sahip insanlara barış, huzur ve mutluluk getiren İslam medeniyetidir.

Tarihi süreçte gerileme dönemine girmeden önce, Batı'nın henüz ilerlemeye başladığı on üçüncü yüzyılda İslam dünyasında bilim ve ekonomik kalkınma, refah düzeyi doruk noktasını geçmiştir. Avrupa Orta Çağ karanlığını yaşarken Müslümanlar yüksek bir ekonomik ve sosyal medeniyet düzeyine sahiptiler. On dört asır önce İslam'ın, insan hayatının iman, bilim, tıp, ekonomik, teknik, sosyolojik ve psikolojik bütün yönlerinin bütünleşmesini içerecek tarzda meydana getirdiği yapı sadece teoride kalmamış, İslam medeniyetinin altın çağları olarak yaşanmıştır. Asr-ı Saadet devri, Endülüs Emevi medeniyeti, Abbasiler, Selçuklular, Osmanlılar bu altın çağlara birer örnektir.

İslam medeniyetinin altın çağlarını yaşadığı dönemlerde Müslümanlar aynı zamanda ekonomide de dünya lideri olmuş, özellikle ticarette büyük başarılar kazanmıştır. Ancak bu zenginleşme bugünkü beşeri sistemlerde olduğu gibi bir grup zenginin elinde kalmamış, zekâtın bir kurum olarak devletin gözetiminde uygulanmasıyla sosyal ve ekonomik adaletin sağlanması gerçekleştirilmiştir. Fakirlik toplumun gündeminden çıkmıştır. Faizsiz ekonomi, zekât, İslam medeniyetinin sosyal yardımlaşma kurumları olan vakıflar, para vakıfları, külliyeler, aş evleri, kervansaraylar, halka açık hamamlar, kütüphaneler; İslam'da refahın ve kültürün sadece bir zümrenin elinde kalmadığını, tüm topluma yayıldığını göstermiştir. Bu yüzden İslam'ın gelişmeyi engellediği, geciktirdiği iddiası realiteye aykırıdır. İslam'ın inanç sistemi, toplum hayatına getirdiği kurum ve kuralları incelendiğinde, herhangi bir sistemle karşılaştırıldığında İslami değerlerin, kuralların ekonomik ve sosyal gelişmeyi destekleyici olduğu söylenebilir.

Yukarıdaki ifadelerden çıkarılacak sonuç huzur ve mutluluğu yaşatacak medeniyetin İslam medeniyeti olduğudur. Çünkü tarih buna şahittir. Batı medeniyetinin ise mutluluğu yaşatamadığına tarih ve yaşanan olaylar, uygulanan ekonomik ve sosyal politikaların çoğunluğun mutluluğunu ve refahını sağlayamaması şahittir.

İslam medeniyetinin uygulama alanı bulduğu dönemlerde insanlığa huzur ve mutluluğu yaşatmasının sebebi neydi? Bunun için İslam (Kur'an) medeniyetinin esaslarını incelemek gerekiyor. İslam medeniyetinin esasları bütün kâinata, varlıklara, ilimlere, iktisadi, ferdi, sosyal faaliyetlere ve olaylara Allah hesabına ve Allah'ın isimlerinin tecellileri, sanatı ve eseri nazarı ile bakmaktır. İslam medeniyetinin temeli bu bakışa dayanmaktadır.

İslam Medeniyetinin Esasları

1) İslam medeniyeti hakka ve adalete dayanır. Batı medeniyetinin dayanma noktası kuvvete karşı burada dayanak noktası hak, hukuk ve adalettir. Batı medeniyeti "Kuvvet hakkındır" yerine "Hak kuvvetindir; kuvvetli, güçlü olan haklıdır" prensibine dayanmaktadır. İslam medeniyeti ise hakka dayanmaktadır. Haklı olan kuvvetlidir, güçlüdür. Hak ölçüsü adaleti sonuç vermesine karşılık kuvvet unsuru tecavüzü teşvik edip zulme meydan verir. İslam medeniyetinde yalnız insanın hakkı ve hukuku değil bütün canlıların hukuku gözetilmiştir. Burada bir insanı suçsuz, haksız yere öldürmek bütün insanlığı öldürmekle eş değer görülmüştür. Bir kişinin hatası, suçu sebebiyle ailesine, akrabasına, milletine düşmanlık yasaktır. Suçun şahsiliği esastır. Başta insan olmak üzere bütün varlıklara dengeli davranma, hepsinin hakkını verme,

haksızlıklardan uzaklaşarak orta yolu tutma anlamına gelen adalet İslam medeniyetinin başta gelen esaslarından biridir. İnsan yalnız kendine ait hakları değil bütün varlıkların haklarını korumakla da görevlidir. Başta hukuk olmak üzere hayatın her alanında adaletle hükmetmek İslam'ın emridir. Kur'an medeniyetinin temeli "Adalet mülkün (devletin) temelidir" prensibidir. Bir kişinin, bir ailenin, bir milletin huzur, güven, barış, birlik ve beraberlik içinde hayatını devam ettirebilmesi; başta adalet olmak üzere toplumu ayakta tutan dinamiklerin hayatın her alanına hâkim olmasına bağlıdır.

2) Batı medeniyetinin hedefi menfaate karşılık İslam medeniyetinin hedefi fazilettir. Faziletli, erdemli insanlardan meydana gelen faziletli toplumdur. Batı medeniyeti menfaati insanlara ana gaye olarak göstermiştir. İslamiyet ise fazilet ve Allah'ın rızasını esas almıştır. Menfaat duygusu haksız rekabeti, çekişme ve boğuşmayı davet ederken İslam'ın gösterdiği gaye ise toplumda dayanışma ve yardımlaşmayı sağlar. Bu medeniyetteki faziletli insan her şeyden önce imanlı insandır. Burada ihlas, cömertlik, yardımlaşma gibi değerler insanı menfaatten uzaklaştırır. Asr-ı Saadet, faziletli medeni yapısıyla model alınacak, bu dünyada yaşanabilecek en mükemmel, huzurlu, refah dönemidir.

3) Batı medeniyetinin insanlar arasındaki bağı sağlamak için ileri sürdüğü unsur ırkçılık, menfi milliyetçiliğe karşı İslam medeniyetinde sosyal bağlar kardeşlik esasına dayanmaktadır. Kardeşlik bağı kişinin ailesini, vatanını, milletini korumasını, fedakârlık, sadakat, yardımlaşma gibi güzel ahlakın toplumda canlanmasını sağlar. Kardeşliğin hâkim olduğu bir ortamda imtiyazlı grup, sınıf, ırk yoktur. İnsanların birbirine bakışı kardeşlik duyguları ile olur. Kardeşliğin esas alındığı bir toplumda mutluluk, huzur ve barış içinde süren bir hayat söz konusudur. İslam medeniyetinde insan kâinata iman ve tevhid gözlüğüyle baktığından dolayı bütün varlıkları, bilhassa insanları, Müslümanları birbirine bağlayan manevi ip kardeşliktir.

4) Batı medeniyetinin hayat düsturu mücadeledir. Bu anlayış insanların, milletlerin ve devletlerin hayatında uygulanarak hayatın bir çekişme, çarpışma, çatışma olduğunu ve kuvvetli olanın zayıfı elemesi, ezmesi gerektiğini ifade eder. Hayat bir mücadeledir. Bunun içinde ekonomik ve sosyal kurumlar mücadele anlayışına göre şekillenmiştir. Ekonomik hayatın temelinde faiz anlayışı hakimdir. Faiz, insanlar arasındaki yardımlaşma ve dayanışmayı ortadan kaldırırken insanları bencilliğe iter. Muhtaç birine yardım edecek kadar tasarrufu olan kişiler paralarını ihtiyacı olanlara verecekleri yerde faize yatırmayı tercih ederler. Zayıfın, muhtacın gözetilmediği bir toplumda huzur ve mutluluk sağlanabilir mi?

Batı medeniyetinin hayat düsturu mücadeleye karşı Kur'an medeniyetinin hayat prensibi yardımlaşmadır. Kâinata tefekkür nazarıyla bakıldığında her tarafta yardımlaşma esası görülür. Canlılar arasındaki yardımlaşma ve iş birliği sonucunda bu canlıların rızıklarının mükemmel bir şekilde karşılandığı görülür. Bu gerçek hayatın mücadele ile değil yardımlaşma ile devam ettiğini göstermektedir. Cansız varlıklar bitkilere, bitkiler hayvanlara, hayvanlar insanlara yardımcı olmak için yaratılmıştır. Her şey insanın emrine verilerek ona yardımcı ve hizmetkar edilmiştir. İslam medeniyeti kâinatta geçerli yardımlaşma esasını insanın sosyal hayatının temeli olarak kabul eder. Toplum hayatının temeli yardımlaşmadır. İslam medeniyeti, akraba, komşu, yetim, kimsesiz, yaşlı ve sair muhtaçlara devamlı yardım edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Davranışlarını bu esaslar çerçevesinde şekillendiren Müslümanlar tarih boyunca yardımı esas alan yapıları ortaya çıkarmıştır. Vakıflar, imarethaneler, şifahaneler, yetimhaneler, okullar, kuş barınakları hep böyle bir anlayışın sonucudur. İslam toplumlarında adeta bir yardımlaşma mimarisi vücuda gelmiştir. Bugünün toplum yapısında yalnızlık içinde sorunlarıyla baş başa kalan insana Kur'an'ın bu ilkesi yetişmektedir. Zekât emredilip faiz yasaklanarak yardımlaşmaya giden yoldaki bütün engeller kaldırılır. Zekât ve sadakanın mal ile sınırlanmayarak ilim, fiil, söz, nasihat gibi bütün yardımlaşma imkânlarının teşvik edilmesi ise Kur'an medeniyetinin büyük bir zenginliğidir.

5) İslam medeniyeti insana gerçek hürriyetini verir. "Hürriyet imanın hassasıdır" anlayışı geçerlidir. Allah'a inanan ve O'nun emir ve yasaklarını dikkate alarak yaşayan insan başkasının karşısında alçalmaz, küçülmez, başkasının baskısı altına girmez. İnsanların hakkına, hukukuna tecavüz etmez. Allah'a kul olan insan özgürdür, hürdür. İslam medeniyeti tüm milletlere ve dinlere; onların inanç ve kültürel değerlerine saygı gösterip korur. Farklılıkları kavganın, savaşın, ayrılığın değil kaynaşmanın, barışın ve kardeşliğin sebebi sayar. Bütün yaratılmış insanları Allah'ın kulu olarak görür ve dünyaya gerçek kardeşliği sunar.[2]

Sonuç

Allah'a kul olmaktan kaçan insan –başta kendi nefsi olmak üzere– herkese, bütün varlıklara köle olmaya mahkûmdur. Bilhassa menfaati için kendisi gibi kul olanlara kul, köle olur. Böyle bir insan özgür olabilir mi? Batı medeniyetinde insanın istediği

2 İslam medeniyetinin esasları başlığını taşıyan bölüm Bediüzzaman Said Nursi'nin *Sözler* isimli eserinin On İkinci Söz başlığını taşıyan kısmından hareketle kaleme alınmıştır. Bkz. Bediüzzaman Said Nursi, *Sözler* (İstanbul: Söz Basım Yayın, 2012), 191.

her şeyi yapabilme yetkisine sahip olduğunu kabul etmek özgürlük sayılmaktadır. İnsanda kalp, vicdan, merhamet, şefkat gibi iyiliğe, güzelliğe sevk eden duygular olduğu gibi; kötülüğü, rezilliği arzu eden şehvet, nefis, tecavüz gibi duyguları da vardır. Bu yüzden insanın her istediğini yapması özgürlük olamaz. Özgürlüğün ölçüsü kişinin yaptığı hareketlerin, eylemlerin ne kendisine ne de başkasına zararının olmamasıdır. Toplumun asayişi, düzeni ancak böyle sağlanabilir.

Batı medeniyetinin son temsilcisi "kurtlanmış" kapitalizm küresel krizlere sebep oluyor, insanları mutlu ve huzurlu edemiyor. Kapitalizm, insanlığın yüzde seksenine yaşanmaz bir hayat ve yüzde onuna hayalî bir mutluluk vermiş, diğer yüzde onunu da ikisi arasında bırakmıştır. Oysa İslam medeniyeti insanlığa altın çağlar yaşatmış ve yine yaşatmak için insanlığı şemsiyesi altına çağırıyor. İki dünya mutluluğunu yaşatacak, dünyayı pislikler ve adaletsizliklerden kurtaracak, doğruluğu, barışı, refahı, huzuru, kardeşliği hakim kılacak "hakiki insaniyet İslamiyet'tir".

İslam medeniyetinin yaşanabilmesi için Batı medeniyetinin insanlara ve toplumlara yaşattığı ekonomik, finansal ve sosyal krizleri aşmak için israfa karşı iktisatlı bir hayat anlayışını, zevk ve eğlence düşkünlüğüne, tembelliğe karşı da namuslu, alın teriyle çalışmayı hâkim kılmak, gelir dağılımındaki adaletsizliği gidermek ve üretimi arttırmak için Kur'ân'daki zekât emri ve faiz yasağını dünya ölçeğinde uygulamak gerektiği gerçeğini fertler ve toplumlar artık anlamalıdır.

Kaynakça

1. Nursi, Bediüzzaman Said. *Sözler*. İstanbul: Söz Basım Yayın, 2012.